

**BEETHOVEN WAS
OOK EEN ZZP'ER**
Laurens van Rooyen

BEETHOVEN WAS OOK
EEN ZZP'ER

Laurens van Rooyen

Leporello Uitgevers

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	9
<i>The Gates to Music</i>	13
Van het jongetje dat in de piano kroop <i>(en een pianist werd)</i>	17
Gek op/gek van de piano	
Te oud om succes te hebben	
Het hondje van Chopin <i>(de rol van opdrachtgevers en andere anekdotes)</i>	69
De vleugel die er niet was	
Vrouwe Fortuna en het verloren design	
Sommigen kijken en anderen luisteren <i>(muziek van baby tot senior)</i>	83
Baby heeft meteen toongevoel	
Sommigen kijken en anderen luisteren	
Hoe maak ik een hit? <i>(en andere geheimen van het vak)</i>	99
Gershwins doorbraak: 'Rhapsody in Blue'	
Hoe werkt filmmuziek?	
De pianola en de iPad <i>(over muziek, continenten en de tijdgeest)</i>	127
Rossini en de teloorgang van de castratzenzanger	
If God is a DJ	

Baby you can drive my car (over music and money).....	159
Liszt en de onbetaalde rekeningen	
Bezuiniging op kunst ook eigen schuld	
Voices from all over the world (van zoekende fans en improviserende kunstenaars)	183
Voices from all over the world	
Japan als mysterieus geval	
De dirigent als CEO van het orkest (over de niet vanzelfsprekende positie van akoestische muziek) 203	
Dance Opera Orfeo of hoe je jezelf een opdracht geeft	
Het Leerorkest of Zuid-Amerikaanse invloeden in het muziekonderwijs	
Waarom men hoest tijdens concerten (van muzikaal drankfestijn tot plechtig Concertgebouwbezoek) 229	
Beethovens eerste verliefdheid	
Waarom men hoest tijdens een concert	
Paus: de kerk heeft kunstenaars nodig (en niet alleen de kerk)	239
Het belang van scheppende kunstenaars	
Beethoven was ook een zzp'er (lezing Laurens van Rooyen in concertvorm)	249
Online bronnen (In blog we trust) en achtergrondinformatie	262

Dankwoord

Mijn bijzondere dank gaat uit naar Wilma de Bruijn, oud-directeur Achmea Academy, general manager European Alliance Partners Company AG (Eurapco) in Zürich, voor haar duurzame ondersteuning en enthousiasme bij the making of Beethoven was ook een zzzp'er.

Onmisbaar voor de totstandkoming van dit boek was verder Ina Brouwer. Ina en ik zijn als een twee-eiige eenling. Zij heeft me aangezet om dit boek te schrijven over alles wat me al zolang fascineert in het muzieklandschap. Lieve Ina, heel veel oprechte dank voor je bijzondere inzet en inspiratie.

Tenslotte mijn uitgever Dolf Weverink. Ik dank hem voor zijn enthousiaste onthaal van dit boek, zijn niet aflatend begrip voor mijn onorthodoxe werkwijze en zijn kundig vakmanschap om dit project in goede banen te leiden. Eenzelfde compliment geldt ook voor mede-uitgever Mariët van den Berg.

www.leporello

VOORWOORD

Ik zou geen succesvol muzikant zijn geweest, als ik niet was geboren als zoon van een kruidenier. Mijn vader was de trotse eigenaar van een kruidenierswinkel in een Utrechtse volksbuurt en hield van muziek. Straatmuzikanten konden altijd bij hem terecht. Ze speelden op de stoep of – bij slecht weer – in de winkel, te midden van de klanten. Na afloop van hun opzwevende sessies rammelden ze met een bakje met centen en verdwenen weer als de buit binnen was.

Nog steeds word ik soms wakker met de deuntjes van hun accordeon en klarinet in mijn hoofd. Dan voel ik weer de opwinding die hun muziek bij mij teweegbracht. Ik wilde met ze mee en deel uitmaken van die avontuurlijke wereld. Mijn vader vond dat een minder goed plan. In plaats daarvan kocht hij een piano voor mij, waarover later meer.

De magie van de muziek was er dus al heel vroeg in mijn jeugd, maar even sterk was het besef van de dagelijkse realiteit. Wilde je van al dat moois kunnen genieten, dan moest er gewerkt worden. 'Let op de centen jongen,' zei mijn vader, 'ze vliegen er gemakkelijk uit en komen moeilijk binnen.' Hij was een kruidenier met een sociaal gevoel. Kopen op de pof, dat kon bij hem. Hij wist het altijd als iemand het moeilijk had en niet kon betalen. Dan streek hij over zijn hart en vroeg zachtjes, voorover leunend over de toonbank: 'Denk je wel aan me als het weer wat beter gaat?' Ik hoorde dat en wist dat het wel moet kloppen in het leven. Je moet je rekeningen kunnen betalen en dat gaat

niet vanzelf – een les die me later, als muzikant, goed van pas is gekomen. Ik kan gerust zeggen dat niet alleen mijn talent mijn werk heeft bepaald, maar ook de vraag of ik ervan kon leven.

Muziek maken was en is niet altijd gemakkelijk: succes ligt niet om de hoek, zelfs niet als je het al hebt gehad. Inkomsten zijn nooit vanzelfsprekend. Je moet als musicus en zeker als componist kunnen en willen leven met onzekerheid. Er zijn tijden dat je nauwelijks slaapt omdat iedereen je muziek wil, en er zijn tijden dat je niet slaapt omdat niemand je muziek wil. Dan toch doorgaan op het niveau dat bij jou past, kost de inzet van al je talent, uren pianospelen, doorzettingsvermogen, trainen om gezond en fit te blijven én vertrouwen, veel vertrouwen. Hoop putten uit de natuur en literatuur, uit mensen die je inspireren, maar ook uit de verhalen van oude kompanen, en dan doel ik op componisten en muzikanten die dezelfde gevechten moesten voeren, alhoewel vaak onder veel moeilijker omstandigheden dan nu.

Door alles wat ik heb meegemaakt, kan ik me goed inleven in de oude componisten. Ik meen te begrijpen hoe ze leefden, werkten, dachten en (wan)hoopten. Waarom ze wel of geen succes hadden en wat daarvoor nodig was. Hun verhalen vermengden zich in mijn hoofd met mijn eigen ervaringen. Het leven van muzikanten was anders, heel anders, dan ik ooit in de muziek-literatuur heb gelezen. Tijdens mijn concerten begon ik erover te vertellen.

Het zijn deze verhalen, mijn eigen ervaringen en mijn ideeën over de veranderingen in de muziek die hebben geleid tot dit boek. Een boek van een kruidenierszoon die van jongs af aan de piano volgde, en dat zonder de zakelijke kant van het vak

uit het oog te verliezen. In dat opzicht voel ik me verwant met Beethoven.

Verklaar u nader, zult u zeggen. Wel, het zit zo...

THE GATES TO MUSIC

Ik was nog een klein kind toen ik gegrepen werd door de geheimzinnige klanken van muziek. Vrolijk, opwindend, droevig, spannend... Bijna als vanzelf begonnen mijn benen te dansen, mijn hoofd op het ritme te bewegen, mijn ogen te glinsteren en mijn oren zich te spitsen. Wat was dat, die geluiden uit een andere wereld? Waar kwamen ze vandaan en – vooral – waar gingen ze naartoe? Wat wilden ze me vertellen?

Veel later, toen het pad van de muziek zich steeds duidelijker voor mij begon af te tekenen, begreep ik dat ik niet echt een andere keuze had: mijn fascinatie voor klanken, geluid, ritme, beweging en harmonie gaf me geen andere uitweg dan voor de muziek te kiezen. Als ik een andere weg zou inslaan, zou de muziek mij blijven achtervolgen, net zolang tot ik aan haar stem zou gehoorzamen. Ik werd dus musicus: pianist en (film)componist. Hoewel ik inmiddels duizenden concerten heb gegeven, muziek voor meer dan vijftig cd's heb gecomponeerd – en daar reken ik dan nog niet eens de muziek bij voor tientallen films –, heb ik toch het gevoel dat ik nog maar aan het begin sta van de ontdekking van het mysterie dat we muziek noemen.

Mijn carrière als musicus heeft, zoals bij iedere professional, ups en downs gekend. De opkomst van de platenmaatschappij gaf me in de jaren zeventig en tachtig grote mogelijkheden, die even plotseling als ze opkwamen weer als sneeuw voor de zon verdwenen toen de wereld van het downloaden zijn intrede deed en het voor de Sony's en EMI's van deze wereld niet lucratief genoeg meer

was om cd's te maken. Ineens stopte dus de belangstelling voor nieuwe cd's en in het kielzog daarvan ook voor *airplay*, grote theatertournees, televisieprogramma's en radio-uitzendingen. Aan de fans lag het niet – zij wilden wel komen –, maar ik werd minder zichtbaar, en daarmee komt een artiest terecht in een neerwaartse spiraal. Talrijk zijn de woedeaanvallen die ik heb gehad als er weer eens gekozen werd voor het commerciële belang van de korte termijn en niet voor de inhoud van de muziek, maar ik liet me er niet door ontmoedigen. Mijn muzikale wereld kan nu eenmaal niet zonder een vertolking en uitlaatklep, anders raakt die te vol met geluiden en met frustraties.

Ik moest dus wel nieuwe wegen zoeken. Cd's in eigen beheer uitgeven, concerten geven op unieke plaatsen, arrangementen organiseren in de natuur en steeds meer gebruikmaken van sociale media: internet, een website, YouTube... Het einde is nog niet in zicht. Een musicus kan niet opgesloten blijven in zijn eigen wereld van klanken en kleuren, ook al zou hij dat het liefste willen. Wie zijn muziek lief heeft, wordt dus ook een ondernemer!

En dat werd ik, al blijft het een zaak van een bijzondere soort. Centraal staan niet de winstmaximalisatie en kostenreductie, maar een afweging tussen prachtige klanken en beheersbare kosten of tussen onstuimige muzikale ideeën en de reikwijdte van mijn opdrachtgevers. Ik heb geluk gehad omdat ik uit een tijd kom waarin de bomen nog niet tot aan de hemel groeiden. Waarin hardop tegen mij als jonge student werd gezegd dat duizenden pianisten vóór mij en na mij mooi, zo niet mooier konden spelen, en het helemaal de vraag was of er wel een plek was voor mij, te midden van zoveel talent.

Nu is sprake van het omgekeerde: iedereen kan een ster worden is de boodschap, als je maar hip, mooi en trendy bent. Oh ja, en natuurlijk piano of viool kunt spelen! Jaarlijks studeren duizenden af aan de conservatoria die moeten concurreren met nog eens ontelbare anderen die op hoog niveau een instrument bespelen of een zangcarrière ambiëren. Talent krijgt, nog veel meer dan vroeger, alle kans, en dat is prachtig. Alleen wordt er niet bij verteld dat slechts een enkeling zal slagen, want voor zoveel sterren is er geen plaats.

Gevolg is dat veel jong talent een verkeerd beeld krijgt van de wereld van muziek, van de keuzes die je moet maken om vooruit te komen. Je krijgt te maken met vele ups en downs. Het isolement en de twijfel bij kunstenaars is vaak groot. Ikzelf heb altijd de behoefte gevoeld om die verwarrende informatie en signalen te verwoorden, om erover te praten en te schrijven. Soms heb ik zo, als mijn leven weer eens een chaos was, een uitweg weten te vinden. Verwoorden om te kunnen navigeren.

Dat is waarom ik dit boek heb geschreven. Allereerst voor mezelf, maar ook voor anderen, vooral voor mijn jonge collega-musici. Ik probeer met deze essays mijn gedachten over het snel veranderende muzikale landschap op een rij te zetten. Ik ben altijd bezig te zoeken naar de betekenis die dit voor musici heeft en de manieren waarop je ermee kunt omgaan. Verwacht geen doorwrochte wetenschappelijk essays, maar een reeks impressionistische notities en verhalen, waaruit mijn muziek in feite ook bestaat.

Panta rei: alles stroomt. Alles is in beweging. Wij dus ook!

'Ik zou geen succesvol muzikant zijn geweest als ik niet was geboren als zoon van een kruidenier.'

Een typerende uitspraak voor pianist en (film)componist Laurens van Rooyen. Het jongetje dat op 7-jarige leeftijd in de piano kroop, werd een van Nederlands bekendste pianisten en (film) componisten met meer dan 45 cd's op zijn naam. Van Rooyen geniet internationale bekendheid om zijn melodieuze muziek. Zijn song 'Imaginary Landscapes' is de herkenningsmelodie van het Japanse radioprogramma Radio Midnight en binnenkort gaan 15 Van Rooyen cd's in Zuid-Korea online. Van Rooyen beschrijft op originele en humoristische wijze de triomfen en doorwaakte nachten van een kunstenaar, vroeger en nu: 'Ik probeer met dit boek mijn gedachten op een rij te zetten over het snel veranderende muzikale landschap. Ik zoek naar de betekenis die dit heeft voor het leven van musici. Verwacht van mij geen doorwrochte wetenschappelijke essays, maar een reeks impressionistische notities en verhalen die gebaseerd zijn op mijn eigen ervaringen. Zelfs het grootste talent heeft ondernemerschap nodig. Dat was altijd al zo. Ook de in armoede opgegroeide Beethoven was een zzp'er. En was het niet de Italiaanse componist Rossini die verzuchtte na de zoveelste tegenslag 'zal ik dan toch maar een trattoria beginnen?'

Heel herkenbaar, maar voor mij geldt:

'If music be the food of love, play on' (Shakespeare)

**LE
PO
RE
LL**

ISBN 978-90-79624-14-0

9 789079 624140